

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

A kiadóhivatalban átvéve:
 Egész évre... 16 kor.
 Negyedévre... 4 «
 Helyben házhoz hordva:
 Egész évre... 20 kor.
 Negyedévre... 5 «
 Vidékre postán szállítva:
 Egész évre... 24 kor.
 Negyedévre... 6 «

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a hétfő és
 tünep utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 Nagyvárad, Apáczai-utca 3.

Aszerkesztőség kéziratok visszadására
 vagy megőrzésére nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a
 kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 8 fillér.

NAGYVÁRAD, június 18.

Visoka sabore!

A magyar közjog szerint, melyet 1867-ben és 1868-ban olyan fejedelmi bökésűséggel hoztunk összhangba minden magyarfaló érdekekkel, ez a horvát megszólítás immár teljesen egyenrangú lett a tisztelt Házban a »tisztelt Ház«-zal.

A horvátok eddig is tudták, hogy joguk van horvátul beszélni, de azt is tudták, hogy e jogukkal élni nem illik. Most pedig nemcsak az illemeről, hanem a józan észről is megfeledkeztek.

Szerencsétlen ötlet az, gyermeknek kardot, éretlen népnek jogot adni a kezébe. Soha sem tudni, mikor kit fognak megvágni, de az igen valószínű, hogy ők maguk nem kerülnek ki épen, ha egyszer hadonázni kezdenek.

Horvát-Szlavonországnak annyi jogot adtunk 1868-ban, hogy többet akkor sem kaphattak volna, ha 20 évvel előbb nem a zsarnokság szolgálatába, de a szabadság zászlai alá szegődnek. Az 1868: XXX. t.-c. a legnagyobb fokú megbízhatóságot tételezi fel a horvátok részéről, holott éppen annak ellenkezőjét tanúsították.

A XIX. század eleje óta a horvát név Magyarország történetében a perfi-

diát, a politikai megbízhatatlanságot jelenti. Ez a megbízhatatlanság annál visszatartóbb, mert alattomosan nyilvánult meg. Nyilatkozataikban a horvátok mindig tele voltak testvéri szeretettel, a valóságban azonban becsempésztek a magyar világ előtt nem értett, horvát nyelven szerkesztett törvényeikbe horvát állampolgárságot, horvát államot, szabadelvű kormányaink elnézése mellett horvátá tették a postát, távirtdát, pénzügyet s valósággal horvát állammá rendezkedtek be. Tették mindent a magyar törvény bő köpenyének oltalma alatt.

A mostani obstrukció kinyithatta végre a magyar politikusok szemét.

Miről is van szó tulajdonképpen? A nyelvkérdésről. Vagy még precízebben kifejezve: az államnyelv kérdéséről.

Törvényeink, de a józan belátás szerint is a Kárpátok és az Adria közt egy állam van: a magyar állam. Ennek az egy államnak egy a nyelve is; 1836-ig volt a latin, onnan kezdve a magyar.

Az egységes állam azonban 1868-ban a nyelvre nézve két kivételt tett: egyet Fiumével és egyet Horvát-Szlavonországgal.

Fiumében hivatalos nyelvvé az olaszt tették, politikából, hogy ezzel is erősítsék a horvátokkal ott szembezállani egyedül képes elemet, az olaszt. Annak ellenére a magyar államnyelv Fiumében is a ma-

gyar, csak egyes hivatalok hivatalos nyelve lett az olasz.

Horvát-Szlavonországnak is taktikázunk. Azt hittük, hogy engedményekkel meg lehet nyerni ezt a népséget s az állami hatóságok körét megszorítva, legtöbb ügyet az autonómia hatáskörébe utaltunk. Az autonóm hatóságok hivatalos nyelve lett aztán a horvát, sőt egyes állami hatóságok is a horvát nyelvet használják. Eltekintve attól, hogy a bőkezűség csődöt mondott s a horvátok nem lettek jobbakké Jellacsics szerezcsánjainál, még ez az elhibázott adakozás sem adta fel a Dráva és a Száva közt a magyar államnyelv jogát, nem kodifikálta sem a horvát államot, sem a horvát »államnyelvet«, hanem csak a horvát »hivatalos nyelvet« hozta be az autonóm és az 1868-ban fennállott állami hatóságok horvátországi hivatalaiba. Ezen a pontosan meghatározott határon túl a magyar államnyelv jogai érintetlenül fennmaradtak s a minő területre az államhatósága 1868 óta kiterjesztetett, ott az állam egységénél és magyarságánál fogva es ipso a magyar államnyelv lép előtérbe.

Az 1868: XXX. t.-c. életbeléptetése után állították fel a magyar királyi honvédséget és népfelkelést. Ha Horvátországban horvát volna az államnyelv, akkor a honvédség és népfelkelés nyelve

„TISZÁNTÚL“ TÁRCZÁJA.

Uti levelek

a magyar gazdák németországi tanulmányjáról.

Thale, 1907. június 13.

V.

Halleban f. hó 11-én egy oly intézményt tekintettünk meg, melynek alakítása nálunk Magyarországon is a legközelebbi időkre van tervezve, így tehát bennünket ezen intézmény, mely első sorban a gazdák érdekét van hivatva támogatni és szolgálni, kiválóan érdekel.

Ez az intézmény a »Mezőgazdasági kamara.« Németországban 1811. után, midőn Poroszország szellemi újjászülése kezdődött, alakultak Thüringiában először a gazdasági egyesületek, ezen egyesületek rövidesen elszaporodtak; a negyvenes években egy központ: a berlini »Landes oconom Collegium« létesült.

Az 1848-iki idők reformáló és forradalmi szele Németország közigazgatási életére is kihatott és ekkor Helldorf kiváló német politikus mozgalmat indított az iránt, hogy a gazdasági egyesületek, nemzetgazdasági kérdésekkel is foglalkozhassanak és hogy a gazdákat érdeklő törvényeket, a gazdák belevonásával alkossák meg; ez a megindított mozgalom volt a német »Mezőgazdasági kamarák« keletkezésének alapja.

1894-ben, bár a német kormány nem a legjobb szemmel nézte, alakultak meg a »Land-

es oconom Collegium« közreműködésével a »Mezőgazdasági kamarák.«

Ezen kamarák alapja az összetartás és az egymás iránti bizalom; ezt jegyezzük meg jól magunknak mi magyar gazdák!

Ha bennünket magyar gazdákat, a politikai, vagyoni, vallási és más egyéb különbségek, számtalan apró kasztokra el nem tagolnának, ha mi bármily kérdésben összhangzóan és együtt járnánk el, nem lenne hatalom, mely törekvésünk megvalósítását megakadályozhatná!

Ha tehát mi is »Mezőgazdasági kamarák«-kat akarunk létesíteni, úgy első sorban meg kell tanulnunk azt, hogy midőn a mezőgazdák érdekéről van szó, akkor nemcsak a nagyobb birtokosok, de legkisebb gazda érdekéről is kell, hogy szó legyen. Meg kell tanulnunk a némettől egy oly intézmény létesítését, amelyhez mint itt Németországban, a legkisebb gazda is bármikor fordulhat közvetlenül és mindenkoron támogatást, védelmet és tanácsot kap!

A német gazdasági kamara tagja lehet mindenki, akinek annyi állami egyenes adója van, hogy ennek a gazdasági kamara javára fizetendő től százaléka 45 pfenninget legalább kitesz; így a minimális tagdíj 45 pfenning, a legmagasabb tagdíj 300 márka, vagyis ha valakinek az állam adójának től százaléka többre is rug 300 márkánál, többet nem fizet.

Ilyetén módon az egész kis vagyonu emberek kizárva látszanak a kamarából, pedig valójában nem így van, mert a mezőgazdasági kamara szoros összefüggésben van a többi mezőgazdasági intézményekkel! A kamara a működő sziv, a mezőgazdasági társadalomban.

Egész Németországban 13 kamara van, melyek mindannyian a német gazdasági egyesület tagjai. Az egyes kamarák, mint a kerületek önálló vezetői szerepelnek; a kamarák kebelében vannak a gazdasági egyesületek és szövetkezetek, így csak a hallei gazdasági kamarához 190 egyesület és szövetkezet tartozik 30,000 taggal.

Az egész ország 40 körre (megyére) van felosztva, mely körök 2-3 képviselőt választanak, így a kamarának 110 tagja van, a választások megejtése után a már megválasztott 110 tag még tíz tagot választ az ország kiválóbb gazdái közül és így kamara tagjainak száma 120 lesz.

Ezen 120 tag a saját kebeléből és a kormány meghallgatása nélkül választ 6 évre egy elnököt, ki mellé igazgatósági tagokat, szám szerint 13-at választanak, az igazgatósági tagokhoz tartozik a kormány egy tisztviselője az u. n. »Oberpraesident.«

A kamarának összes tagjai évenként csak 2-3 szor gyűlnek össze közgyűlésre. A kamara kebeléből lesznek kiküldve az egyes szakszabizottságok, olyképpen, hogy pl. a kamarai tagok sorából az öt legjobb gyümölcsstermelőt kiküldik a gyümölcsészeti szakosztály alakítására, ezek maguk mellé még nyolc, a kamarán kívül álló szakszabizottsági tagot választanak s így 13 tagból kialakul a gyümölcsészeti bizottság. Hasonlóképpen alakulnak a többi szakszabizottságok is. Ezen szakszabizottságok elnöke a 13 igazgatósági tag.

A kamarai székhely a poroszországi kerületben Halleban van, itt van a kamarának szép palotája, melyben van az igazgatóság, ki a ka-

minden további intézkedés nélkül magyar lenne. De mert az államnyelv magyar, a honvédség és népfelkelés nyelve odaát is magyar lett volna. Mi azonban még benne volnunk az adakozásban, további jogokat akartunk adni a horvátoknak. Ezért szükséges volt külön törvényben kifejezetten külön kijelenteni, hogy Horvát-Szlavonországban a magyar királyi honvédség és népfelkelés hivatalos nyelve a horvát lesz.

Ezen a körzeten túl azonban még mindig megmaradt a magyar államnyelv.

Ugyancsak az 1868. XXX. t.-c. megalkotása után lett állami intézmény a vasut. Szerencsénkre ez intézmény természeténél fogva a többnyelvűséget s így nem lehetett további adakozást rendezni a horvát telhetetlenség javára. Egész természetszerűleg lépett jogaiba a vasutaknál a magyar államnyelv s a mostani vasutasjavaslat nem tesz mást, mint ezt az egész önként értetődő dolgot kodifikálja. A nemzeti kormány egyeneségének és nyíltságának érdeme, hogy a horvát telhetetlenségnek végre határt szah s ez államnyelv feltétlen jogát fenntartja. Nem vesz el jogot a horvátoktól — bár nem ártana — de nem ad fel magyar állami jogot sem. Ez az egyszerű tényállás.

A világos, félre nem magyarázható jogos állásponttal szemben a horvátok obstrukciója egyszerűen nyers erőszakoskodás olyan területen, ahol semmi keresni valója a horvát nyelvnek. Az egész arra jó, hogy felráz bennünket a »horvát testvériség« mámoros álmunkból s lehet az is reakciója, hogy valahára a magyar államnyelv folytonos hátrálása helyett annak diadalmos előnyomulására

fogunk gondolni. Talán még az is elkövelkezik, hogy a gondolat tetté válik — s ez már nem az az eredmény lesz, a mit a horvátok elérni kívántak.

A tanulság pedig az, hogy a szláv népek érellenek az alkotmányra. Lengyelországot sirbavítte alkotmánya, Oroszországban katonai rémuralom, a дума kétszeri feloszlatása és az alkotmány megnyirbálása fojtotta el az anarchiát, a Balkánon pedig rendes alkotmányrevideáló eszköz az államcsíny. Még legjobban kezeli a szláv alkotmányokat a cár: feloszlatásokkal és jogmérsékléssel.

Ugy látszik, a horvát tulzók ide érlelik a viszonyokat nálunk is.

*

ORSZÁGGYÜLÉS.

A képviselőház ülése.

Budapest, június 18.

Elnök: Návay Lajos.

A múlt ülés jegyzőkönyvének hitelesítése után

Ugron Gábor: Kifogásolja, hogy a Napló nem képezi a múlt ülés hű tükrét, mert a múlt ülésen Cerovac képviselő olyan beszédet mondott, hogy csak hemzsegett az idézetektől és ép ezen idézetek túlnyomó része hiányzik a Naplóból s most úgy tűnik fel, mintha az elnök eljárása igazságtalan volna, holott egyszerűen nem felel meg a valóságnak. Kéri az elnököt, hogy az ügyet megvizsgálta és tisztáztassa. (Helyes.)

Elnök: Jelenti, hogy az idézetek benne foglaltatnak a Naplóban. Noha egyes idézetek mégis hiányzanak, azért a Napló a múlt ülésnek eléggé hű tükrét adja. Minden esetre az ügyet megvizsgálja és annak idején jelentést tesz erről a Háznak.

Ugron Gábor: Az elnök ígéréteiben teljesen megnyugszik.

Ráth Endre jegyző (olvassa) a beérkezett kérvényeket, melyek áttétetnek a kérvényi bizottsághoz.

Elnök: Következik a török beviteli értékvámok felemlítéséhez való hozzájárulásról a kereskedelmi miniszter ur törvényjavaslatának harmadszori olvasása.

A Ház a javaslatot elfogadja.

Elnök: Tárgyalás és hozzájárulás végett áttétetik a főrendiházhoz.

Következik

a vasutas javaslat

tárgyalásának tolytatása.

Zukinics Ödön horvátul beszél.

Elnök: Figyelmezteti szót, hogy az esküt az összes hivatalnokok a magyar szent korona szövetséges országának alkotmányára tartoznak letenni, tehát ezt nem szabad kifogásolni.

Lukinics Odön: Folytatja.

Elnök: Ismételten figyelmezteti szónokot, hogy közjogi fejtegetésektől és a téves támadás közvetítésétől Horvátországra tartózkodjék, mert különben kénytelen lesz vele szemben a házszabályok teljes szigorát alkalmazni.

Lukinics Odön: Folytatja beszédét. Hosszu beszéd közben szünetet kér.

Elnök: Az ülést tíz percre felfüggeszti.

Szünet után

Elnök: Az ülést újból megnyitja.

Molnár Jenő: Bizottsági jelentéseket terjeszt elő.

Lukinics Odön: Folytatja beszédét. A javaslatot nem fogadja el.

Loskovics Iván beszélt ezután szintén horvátul. Beszéde folyamán meg nem engedett közjogi fejtegetésekre bocsátkozik.

Elnök: Figyelmezteti, hogy tartózkodjék ily fejtegetésektől, mert megvonja tőle a szót.

mara 150 tisztviseleivel az összes ügyeket intézi. Halleban van a kamara baromfityényszéki telepe, a gépkartár, honnét a tagok gépeiket jutányosan beszerezhetik; itt vannak a különböző kísérleti állomások stb.

A kísérleti állomások vezetői tanárok, kik többször az év folyamán gyakorlati tanfolyamokat tartanak, mely tanfolyamon 10 márka tandíjat kell fizetni, ily tanfolyamokat tartanak; tehenészeti, baromfityényszéki, méhészeti, kertészeti, házi ipar stb., stb.-ből.

Azok, kik e tanfolyamot végzik, megfelelő bizonyítványt kapnak, amely bizonyítvánnyal bírót azután előnyben részesítenek az alkalmazásnál.

A fent említett szakbizottságok évente 10—12 gyűlést tartanak s működésükről a közgyűlésnek tesznek jelentést. Közgyűlés, a megválasztott 120 tag és szakbizottság tagjai részvételével évente 2—3 van, midőn az összes ügyek vita tárgyát képezhetik.

Azon kisgazdáknak, kik szerény anyagi viszonyaik miatt nem jöhetnek el a közgyűlésre, napidíj adásával teszik lehetővé a részvételt.

Önkéntelenül előtérbe nyomul itt az a kérdés, hogy miből fedezik ezen sok kiadást?

A német e tekintetben is praktikus s abból az elvből indul ki, hogy sok kicsi, sokat tesz! Ezen elvből kitolyólag semmit sem tesz ingyen, hanem mindenért rendkívül méltányos díjat szed, de ennek ellenében minden lehető elkövet tagjai érdekében.

Állami egyenes adók fél százalék-	
kából befoly évente	200,000 m.
Állam ad segílyt évente	200,000 »
Maga az intézet keres évente	700,000 »

Igy összesen 1,100,000 m.

évente a kamara jövedelme, melyből kiadásait fedezi s a gazdasági egyesületeket és szövetkezeteket támogatja.

Ez rövid vázlatát annak a nagyszabású intézménynek, amely a német gazda érdekét hordja a szívében! Ily hatalmas alkotásra képes az, minálunk legjobban hiányzik: az egymás iránti bizalom és mindenek fölött az összetartás.

Ez után a komoly kitérés után folytassuk tovább utunkat.

Az orsz. magyar gazd. egyesület által rendezett tanulmányutban résztvevő magyar gazdák június 12 én Magdeburgban voltak. Ez alkalommal John Fowler híres gőzekegyáros, társ-

tulajdonosa Toepfer Richard a magyarok tiszteletére egy rendkívül fényes estélyt adott.

Toepfer, ki Magdeburg társadalmának egyik kiválósága, rendkívül meleg és szinte »magyaros« vendégszeretettel fogadott bennünket remek szép parkjában fekvő villájában. A belépőt önkéntelenül meglepte a szokatlan fény és pompa, mellyel a villa berendezve van.

Az ebéd (este 8-kor) csupa finom izléssel összeállított 12 fogásból állott, melyeket módjában volt mindenkinek kitűnő borokkal és pezsgővel fűszerezni.

Az egész ebéd rendkívül derült és kedélyes volt, mely kedélyességnek egyik főoka az volt, hogy a figyelmes házigazda gondoskodott hölgytársaságról, kiknek bájos tagjai derűtiséget varázsoltak a »tudományos« társaságba.

Különösen a fiatal magyar gazdák vetették el hamar gondját a tudomány gyarapításának és láttak neki tüzesen a sok szőke szépség láttára a — kurizálásnak! Az a vidám kacaj, mely itt-ott felcsendült volt, a fiatalság sikereinek elismerése. Ugy belejöttünk a német nyelvbe, hogy egykori német professzoraink könnyeznének örömben, ha hallanák. A gimnáziumban hat, a reelban nyolc évig tanultuk a németet s nem vittük annyira, mint itt 6—8 nap

MIT IGYUNK?

gyünk mohai
gyünk mohai
gyünk mohai
gyünk mohai

hogy egészségünket megóvjuk, mert csakis a természetes szénsavas ásványvíz erre a legbiztosabb óvoszer.

A mohai Ágnes-forrás, mint természetes szénsavdús ásványvíz, föltétlenül tiszta, kellemes és olcsó savanyúvíz; dus szénsavtartalmánál fogva nemcsak biztos óvoszer fertőző elemek ellen, hanem a benne foglalt gyógyosknál fogva kitűnő szere a legkülönfélébb gyomor-, légső- és húgyszervi betegségeknek, 26 év óta bebizonyosodott, hogy még nagályos betegségekkel is, mint typhus, cholera megkíméltek azok, a kik közönséges ivóvíz helyett a bakteriummentes mohai Ágnes-vízzel éltek. Legjelesebb orvosi szaktekintélyek által ajánlva. Számos elismerő nyilatkozat a forrás ismertető füzetében olvasható. Háztartások számára másféltiterenél valamivel nagyobb üvegekben minden kétes értékű mesterségesen szénsavval telített viznél, sőt a szódaviznél is olcsóbb; hogy az Ágnes-forrás vizét a legszegényebb ember is könnyen megszerezhesse, nagyobb vidéki városokban lerakatok szerveztettek ugyanott a forrás leírásának ismertető füzeté ingyen kapható. A forráskezelőség. — Kapható minden fűszerüzletben és elsőrangú vendéglőben.

Főraktár: KISS KÁROLY urnál Nagyváradon.

ÁGNES-

forrást, ha gyomor-, bél és légsőhuruttól szabadulni akarunk.
forrást, ha a vesebajt gyógyítani akarjuk.
forrást, ha étvágyhiány és emésztési zavarok állanak be.
forrást, ha májbajoktól és sárgaságtól szabadulni akarunk.

Kedvelt borviz!

Loskovics folytatja beszédét, de alig mond néhány szót, újra belekezd az 1868-iki kiegyezési törvény magyarázatába.

Elnök: Ez nem tartozik a tárgyhoz. Tessék a tárgyhöz szólani.

Loskovics ezután zavartalanul folytatja beszédét. Már 3 óra volt és még mindig végeszakadatlan ömlött a horvát szó belőle.

A sabonbán kifakadása.

Ugron Gábor erre kijött a béketűrésből és erősen kifakadt.

— Elég legyen, ne éljenek vissza a türelmünkkel. Már 3 óra van. Tanuljanak legalább illemet, ha tisztességet nem tudnak.

Popovics Dusán közbeszólt horvátul: Mi az?

Ugron Gábor: Mondja meg magyarul, hogy mit akar, hogy megfelelhessen rá.

Erre Popovics Dusán hamarosan fülébe sugta Loskovicsnak, hogy fejezze be beszédét, azzal, hogy a javaslatot nem fogadja el, hanem vele szemben társaiéhoz hasonló tartalmu határozati javaslatát ajánlotta elfogadásra.

Az ülést ezután az elnök berekesztette.

A nagyváradai községi iskolák tíz évi fejlődése.

A nagyváradai közs. iskolák fejlesztése tárgyában tartott értekezleten kellőleg hangsúlyozták az egyes felszólalók, hogy Nagyvárad községi iskolái mily rohamosan fejlődtek s ma már alig elviselhető terheket rónak a városra, dacára, hogy még mindég nem tudjuk kellőleg ellátni a tanköteleseket, tehát a további terhek elől nem térhetünk ki.

De hogy az utolsó tíz évi fejlődést teljes egészében áttekinthessük, a pontos adatokra van szükségünk.

alatt. Az igaz, hogy a középiskolákban nem bájos szöszke bakfisok biztattak a der-diedasra!

A házigazda üdvözölte a társaságot, mit *Gr. Somsich Géza* köszönt meg.

A házigazda az ebéd végével a parkban magnezium fény mellett lefotografáltatta az egész társaságot.

Vacsora végével a fiatalság a kéznél levő »német banda« siralmas hangjai mellett táncra perdült. A muzsika rossz, de a kedv az jó volt így aztán pompásan ment a mulatság.

A szőke menyecskéknek és lányoknak nagy volt az ágiója s bizony míg egyik-másik féltékenyebb természetű német atyánkfia rá talált élte párjára, addig az sok kézen megfordult.

Még a csárdásra is megtanítottuk a kis németeket; hát biz az csárdásnak furcsa volt, ahogy először próbálkoztak, de azért rakták vigan, mi meg fiatalok nem engedünk a 48 ból!

Ily kellemes társaságban bizony gyorsan fogott az óra mutatója, úgy hogy mikor eljöttünk reggel fél 3 órára járt az idő.

Másnap 63 névjeggyel és három óriási csokorral köszöntük meg a házigazdánknak szíves vendéglátását.

Földes Béla.

Réz Mihály felügyelő-igazgató buzgó és fáradságos munkával összállította ezt az érdekes statisztikát, amelyből meglátjuk a tankötelesek számának emelkedését s a város áldozatkésztségét, amelylyel a közoktatást az utóbb tíz év alatt szolgálta.

A beirt tanulók száma volt a községi polgári iskolákban: az 1896—7. tanévben 308 fiu, az 1906—7. tanévben 469 fiu; az 1896—7. tanévben 249 leány, az 1906—7. tanévben 256 leány; az elemi iskolákban az 1896—7. tanévben fiu- és leány 2024, az 1906—7. tanévben 3721; összesen a közs. polgári és elemi iskolákban beiratkozott az 1896—7. tanévben 2581 fiu és leány, az 1906—7. tanévben 4446 fin és leány, tehát a beirt tanulók száma tíz év alatt majdnem 100 százalékkal emelkedett.

Az osztályok száma volt: a polgári fiuiskolában 1896—7. tanévben 7, az 1906—7. tanévben 8, — a polgári leányiskolában az 1896—7. tanévben 4, s az 1906—7. tanévben ugyanannyi; a közs. elemi iskolákban az 1896—7. tanévben 25 osztály, az 1906—7. tanévben 62 osztály; összesen a közs. iskolákban volt az 1896—7. tanévben 35 osztály, az 1906—7. tanévben 74 osztály, tehát több, mint kétszerannyi.

A tanítók száma szintén ilyen nagy arányokban növekedett. A polgári fiuiskolában az 1896—7. tanévben volt 7, az 1906—7. tanévben 10; — a polgári leányiskolában most is, mint 10 évvel ezelőtt 6 tanerő működik; az elemi iskolákban volt az 1896—7. tanévben 27 tanerő, az 1906—7. tanévben működött 64. — Az összes községi iskolákban volt tíz évvel ezelőtt 40 és az 1906—7. tanévben működik 80 tanerő.

A költségek tekintetében is érdekes adatokat tartalmaz a kimutatás.

Az iskolai költségvetés szükségleti főösszege volt az 1896—7. tanévben a polgári fiuiskolánál 20940 kor., az 1906—7. tanévben 29291 kor., a polgári leányiskolánál az 1896—7. tanévben 13,302 kor., az 1906—7. tanévben 16855 kor., — az elemi iskoláknál az 1896—7. tanévben volt 58,302 kor., az 1906—7. tanévben 129,520 korona, az összes községi iskoláknál volt a kiadás az 1896—7. tanévben 92544 kor., az 1906—7. tanévben 175,666 korona, tehát 83122 koronával több, mint tíz évvel ezelőtt. Mivel pedig jelenleg 7000 korona felel meg 1 százalék községi adónak, ez a több kiadás cirka 12 százalék községi adót vesz igénybe.

De még ebben az épített iskolák amortizációja nincs benne, s a tanítók fizetésemelése által előadott többlet sincs benne ezen összegben.

A fentebbi 175666 kor. szükségleti összeg a tanítói fizetéseknek a folyó évben történt rendezéséből kifolyólag 19631 koronával emelkedvén, tényleg 195,297 korona a szükséglet.

Erre fedezetül szolgál: 1. az 5 százalék iskolai adó címén 38,800 kor., 2. alapítványi kamat 299 kor., 3. iskolai alap jövedelme 14000 kor., 4. tandíjből befolyik 10 kor., 5. államsegély 14000 kor. (mely összeg 1883. év óta nem emelkedett), 6. korpótlék állami segély 4400 kor., összes bevétel 81,499 kor. A városi pénztárból fedezethiány 113,798 kor.; az iskolaépítési költsön után évi 41,402 koronát fizet a város kamat és törlesztés címén, tehát jelenleg a községi iskolák fenntartása 239,699 koronát igényel évenként.

Ezek a számok elég ékesen beszélnek nagyvárad város áldozatkésztségéről.

Egészségtelen raktárak.

Megemlékeztünk már többször azokról a bacilus fészkekről, melyek a Nagyhid környékén vannak.

Ezek a szemétdombok a következőknek állanak birtokukban: Frankl Lázár, Weisz József, Klein Mór, Kupfermann Nánán, Schwartz Ferenc, Sonnenwirth Lipót, Schwartz Antal. Az itt felsorolt egyének évtizedekkel ezelőtt jogot nyertek ahoz, hogy a Katonaváros elején a jelenlegi Nagyhidfőnél csont, rongy, bőrszárító és bőrkészlettel rendelkező raktárakat állítsanak fel.

Az akkor nyert jog azóta pillanatra sem lett megszakítva s ennek következtében a városnak soha sem volt alkalmja a régen szerzett jogot megszüntetni. A tulajdonosok pedig oly makacsul ragaszkodnak a területhez s a régi joghoz, hogy a város minden kísérletezése hajótörést szenvedett velük szemben. Hogy mily becsü az a régi jog s hogy mennyire ragaszkodnak hozzá, megemlítjük, hogy a raktárak között van egy épület, melynek semmi udvara sincs, csupán 8 kis fülkéből áll s ez a nyolc fülke, nyolc üzlettulajdonosé, akiknek jogok telekkönyvileg is külön-külön van feljegyezve.

A rongy, csont, bőr és toll raktárak akkor még nem, azonban ma már utjában állanak a város fejlődésének. Ettől eltekintve olyan helyen fekszenek, hogy valóságos közegészségügyi kihágás ott megtűrni ezeket a szemétdombokat.

Ezek az apró ódon épületek ugyanis bele vannak ékelve a városrész épületeibe, melyek mind igen népesekek. Ilyenek a körül lévő iskolák, melyeknek föltétlen tiszta inficiálatlan levegőre van szükségük.

Köztisztasági szempontból is károsak ezek a raktárak. Ugyanis lehetlenség miattuk egy órára is tisztán tartani az utcát, ezért aztán egyszerűen nem is takarítják azt a részt.

Az épületek mind a legrégebbi stilben vannak épülve s mint raktárak nem rendelkeznek a modern felszerelésekkel, melyek tűrhetőbbé tudnák tenni a káros raktárak létezését. A tulajdonosok egyáltalán nem fordítanak gondot arra, hogy ezeknek a raktáraknak káros hatását némileg fékezni.

A hatóság végre is tegnap szemlélt tartott a raktárakban és ott tetemes munkálatok: talált. A szemlén jelen voltak Fozsonyi László iparfelügyelő, Csordacsits Ferenc, dr Baróthy Akos, Girand Arpád. A szemlélt minden raktárra kiterjesztették, s megállapították, hogy mind hiányos, hogy egy sem felel meg a szabályos kívánalmaknak.

Nevezetesen minden raktár egy közönséges hodály, melyben a minőség szerint csak fel van halmozva az anyag. Ez az anyag természetesen nincs megválogatva. Egyik szennyesebb mint a másik, egyiknek veszélyesebb a kigőzölgése, mint a másiknak. A raktár pedig közönséges vakolattal és padlóval lévén ellátva teljesen inficiálva van.

A raktárak közül különösen veszélyesek a rongyraktárak. Ezekben ugyanis óriási meny-

Az érmelléki Kereskedelmi és Ipari Részvénytársaság

borkiviteli osztálya ajánlja tisztán kezelt hegyi borait.

nyiségben van felhalmozva a város minden részéből előkerült rongy. Itt ezek a rongyok a sok baciustól tökéletesen meg vannak fertőzve. A rongyok pedig nem csupán papírgyártás céljaira lesznek felhasználva, hanem a tisztább része ipari gépek tisztítására, tehát közvetlen fertőzésére egy egész sereg embernek.

A tapasztalt dolgokra a bizottság elrendelte, hogy a raktárak tulajdonosai kötelesek a raktárakat cementtel vakoltatni s a padlózat helyett aszfaltot használni. Ezenkívül a rongy és toll raktárakban be kell szerezni dezinficiáló gépeket, melyekkel minden rongyot dezinficiálni kell.

A bizottság most teszi meg a vizsgálatról jelentését a rendőrségnek.

Biharmegye közgyűlése.

Párt értekezletek.

Biharvámegye törvényhatósága ma tartja meg rendes nyári közgyűlését. A közgyűlés előreláthatólag igen érdekes lesz, amennyiben a pártok már a tegnapi nap folyamán tartott értekezletükön megállapították hadi tervüket. A közgyűlés tárgysorozata is igen érdekes ülést ígér ugyan, ez azonban nem vehető irányadónak, mert a legtöbb politikai színezetű átiratban már a múlt közgyűlésen állást foglalt a vármegye, e szerint az újabb, de hasonló szellemű átiratok fölött napirendre fognak térni.

A megtartott szakosztályi ülések a közgyűlés tárgysorozatát már mind előkészítették s ezekből következőleg az ülés igen egyhangu lenne, csupán a szavazat utján eldöntendő határozatok elevenítették fel a hangulatot.

Mint a hétfőn tartott szakosztályi ülés határozatából kitűnt egyedül a szatmári átirat lenne az, mely vitát provokálna. Szatmárvármegye ugyanis indítványozta, hogy a kormányt üdvözlje a vármegye.

Erre a szakosztály vita után szótöbbséggel mondta ki a tudomásul vételt s így előre látható, hogy valamelyes vitát fog a közgyűlésen is előidézni.

A közgyűlést megelőzőleg különben tegnap délelőtt a függetlenségi és 48-as párt értekezletet tartott a Széchenyi szállóban. Délután pedig a szabadelvű párt tartott értekezletet a Pannoniában. Az értekezleten *Beóthy* László elnökölt.

Az értekezlet legfontosabb tárgya volt a szatmári átirat, melyre azt határozta a párt, hogy a tudomásul vétel mellett foglal állást. Ha azonban a függetlenségi pártból mégis valaki felszólal a kormány üdvözlése mellett, az esetben a szabadelvű párt részéről *Tisza* István fog ellene beszélni.

Fontosabb s megemlékezésre méltó még *Telegdy* indítványa a szeszgyárakra vonatkozólag. *Telegdy* indítványozza ugyanis, hogy az ipari szeszgyárak szüntessenek meg s helyettük a mezőgazdasági szeszgyárak léptessenek előtérbe s ezeknek pártolása végett a vármegye irjon is fel a kormányhoz.

Végül a párt kimondotta, hogy a Hegyessy Márton halálával megüresedett közigazgatási bizottsági hely betöltésére *Telegdyt* fogja ajánlani.

Ezek után az ülés fél hét órakor véget ért.

UJDONSÁGOK.

* **Püspök a vizsgálaton.** Kedves meglepetés érte tegnap a nagyváradi-ujvárosi róm. kath. fiúiskola növendékeit, kiknek vizsgálatán megjelent *Fetser* Antal segédpüspök, egy óra hosszat ott maradt s minden tantárgyból ugyancsak megexaminálta a gyermekeket és buzdító beszédet intézett hozzájuk. Megtekintette a kézügyességi kiállítást is, hol egyik-másik darabnak szép kivitele felkeltette érdeklődését.

* **A város zárszámadása.** Nagyváradi város 1906. évi zárszámadását tegnap tárgyalta a pénzügyi szakbizottság. Komlóssy József gazd. tanácsos elnöklete alatt *Hlatky* Endre, dr. *Hoványi* Géza, *Köszeghy* József, *Lukács* Odön, *Balogh* Döme, *Ragány* János, dr. *Kurliender* Ede és *Dajka* Endre jegyző voltak jelen. A zárszámadást egy általánosságban, mint részleteiben elfogadták. *Balogh* Döme egyes tételknél felvilágosítást kért, amire *Ragány* János főszámvevő és *Lukács* Odön gazd. tanácsnok adtak felvilágosításokat. A zárszámadás a júliusi közgyűlésen kerül a törvényhatóság elé.

* **Szentszéki ülnökök kinevezése.** A váradoszlasi-i hitközség új lelkipásztora *Imrik* Sándor Zoltán rövid itteni működésével nemcsak hívei szeretetét vitte ki, hanem főpásztora elismerését is, melynek jeléül *Szencsecsányi* Pál püspök ő Excellentiája szentszéki ülnöknek nevezte ki őt. Egyidejűleg ugyanezt a kitüntetést adta a püspök a váradi főgymnázium érdemes, köztisztviselőiben álló igazgatójának *Novotny* S. Alfonz, premontrei kanonok-rendű áldozópapnak és *Tárkányi* Péter ujkigyósi plébánosnak.

* **A katonai fürdőhelyek.** A katonai parancsnokság megkereste a várost, hogy a Körözsön jelöljön ki fürdőhelyet a katonaság részére. A tanács utasítására a mérnöki hivatal helyszíni szemlét tartott, s ennek eredményéhez képest javasolja, hogy a katonaság részére a v. velencei vasúti híd latti part jelöltesse ki, 70 méter hosszban. A katonaság a kijelölt helyen 2 méter magas deszkafalat köteles készíttetni.

* **Gyáralapítások Nagyváradon.** Ugyáltszik, a külföldi tőke nagyobb gyáralapításokba akar bocsátkozni Magyarországon. Ideje volna, hogy Nagyváradi város is változtasson eddigi politikájára s ne csak szóval, hanem tényekkel is bizonyítsa be, hogy komolyan óhajtja a helybeli gyáripár fejlesztését. A »Honi Ipar« című szaklap szerkesztőse megkereste a polgármestert, hogy tudassa, minő kedvezményeket nyujtana Nagyváradi az itt létesítendő gyáraknak, vannak-e ezen célra alkalmas területek. Ugyanis egyes külföldiek textilipari, gombkötő, koromcsiszoló stb. gyárakat óhajtának Magyarországon létesíteni, egész nagy arányokban s ott hajlandók a gyárakat felállítani, ahol alkalmas a hely s nagyobb előnyöket nyernek. Nagyváradon különösen előnyösnek tartja a Honi Ipar szerkesztője gyárak alapítására, nemcsak folyóvizeiért, hanem előnyös vasúti összeköttetése miatt is.

* **Az iskolaszék ülése.** Nagyváradi város községi iskolaszékének tagjait a városháza bizottsági termében f. hó 22-én, szombat d. u. 4 órakor tartandó tanító-választó és ezt követő rendes gyűlésre tisz. eleveltel meghívom. Nagyváradi, 1907. június 18. *Rimler* Károly, iskolaszéki elnök. A gyűlés tárgyai: 1. Kisegítő tanító iskolaszéki jegyzői állásnak választás utján való betöltése. 2. Az elemi iskolákhoz öt férfi és kilenc nőtanító választása. 3. Elnöki jelentés a választás eredményéről. 4. A községi elemi iskolák 1907—908. tanévi költségelőirányzata.

* Tanítóválasztás Nagyváradon.

Alig volt a nagyváradi községi iskolaszéknek olyan izgalmas választása, mint a milyen a szombati választás lesz. Tizenöt tanítót, illetve tanítónőt választanak. A beérkezett pályázatok után minősítési táblázatot készítettek, amelyet minden iskolaszéki tagnak megküldenek, hogy a pályázókról kellő információjuk legyen. Összesen 156 pályázat érkezett be. Az iskolaszéki jegyzői állásra ötön pályáztak. Az elemi iskolai állásokra 90 nő és 66 férfi nyújtotta be pályázatát. Hogy ez a szám nem nagyobb, annak oka abban keresendő, hogy az ország minden részében ismerik már a mi tanítói viszonyainkat, tudják, hogy még a mi kisegítői tanítóink sem juthatnak be valamennyien. Így aztán csak olyanok pályáznak, akik vagy kisegítő, vagy valamely protekció révén remélik az állás elnyerését. A választás e hó 22-én, szombaton délután lesz. Minden valószínűség szerint először az iskolaszéki jegyzői állásra, majd a tanítónőkre, végül a férfiakra szavaznak. A választás iránt különösen tanügyi körökben nagy az érdeklődés. A hangulatból ítélve legnagyobb részt csakis kisegítő tanítók jutnak be.

* **Meghívták a várost.** A Magyar Orvosok és Természetvizsgálók ez évben Pozsonyban tartják meg vándorgyűlésüket, gróf *Apponyi* Albert kultuszminiszter elnöklete alatt. A kongresszus augusztus 25—29-re van kitűzve. Az egyesület állandó központi választmánya a kongresszusra Nagyváradi városát is meghívta s kéri, hogy a város képviseltesse magát a kongresszuson.

* **Mulató fiatal honatya.** Budapestről jeli tudósítók: Kellemetlen pör készül egy fiatal függetlenségi honatya ellen, aki a legutóbbi általános képviselőválasztások alkalmával jutott be először a parlamentbe. A Folie Caprice főpincére, *Lichtenstein* Adolf megbízott egy pesti ügyvédet, hogy kérjen csődöt ellene. A fiatal képviselő állandó éjjeli mulató vendége volt a mulatóhelynek és több ezer koronával adósa a főpincérnek.

* **A szociálisták felebbezése.** A nagyváradi szociálistákat a vezetők még a tavasszal tüntető sétára akarták vinni s a tüntető felvonulást *Vántus* Károly és társai bejelentették a rendőrkapitányi hivatalnál. A rendőrség azonban a bejelentést nem vette tudomásul s arra nem adta meg az engedélyt. A tanács hasonló álláspontra helyezkedett. *Vántusék* azonban megfélembtezték a rendőrség és a tanács határozatát, de eredménytelenül, mert a belügyminiszter most értesítette Nagyváradi városát, hogy a tanács által jóváhagyott határozat megsemmisítésére törvényes okot nem talált.

* **Ártézi kut Ökrösön.** Ökrös község képviselő testülete kérelemmel járult még a múlt évben a földművelésügyi miniszterhez, valamint a belügyminiszterhez, hogy a község részére átadandó ártézi kut költségeihez némileg járuljon hozzá az állam is, mert a község nagyon szegény. A belügyminiszter a kérelemre 500 koronát utalványozott, a földművelésügyi miniszter azonban elutasította a kérelmet, mert nem volt rá fedezet. A község most ismét kérte a földművelésügyi minisztert segélynyújtás végett. A földművelésügyi miniszter most már teljesítette a kérelmet s 2300 koronát adományozott ártézi kut furatására. E segélyadással kikötötte a miniszter, hogy a kut terveit államilag is felül kell bíraltatni.

* **Ballagi Géza meghalt.** Sárospatakiról jelentik: Ballagi Géza, a sárospataki református főiskola volt igazgatója, volt orsz. képviselő, ma 56 éves korában elhunyt. Ballagi Aladár orsz. képviselő testvérét gyászolja az elhunytban. Temetése szerdán délután 4 órakor lesz a fővárosi kerepesi-uti temető halottas házából.

* **Az asszony verve jó.** Ezt az anti-feminista jelszót Kuncz Antal szentanna-utcai lakos gyakorlatilag próbálta megismerni vasárnap éjjel a Rhédey-kert vendéglőjében. A nevezett ugyanis a legrózsásabb kedvben mulatozott feleségével s hogy a célul kitűzött világos reggelt változatosabbá tegye Éva asszony egyenes leszármazottját és az ő feleségét a táncteremben tulságosan megsimogatta. A simitások nyomát a mertők próbálták eltüntetni, de mivel ez nem sikerült, kénytelenek voltak azt a kórházi orvosra bízni. A kuruckodó Kuncot a rendőrség puhitgatja.

* **Egy hercegi pár betiltott hangversenye.** A francia fővárosnak szenzációja van. Lepine párisi rendőrfőnök ugyanis betiltotta a Broglie hercegi párnak a Nouveau Cirque-ben mára hirdetett hangversenyét. A hercegi pár fellépte iránt nagy volt az érdeklődés és az összes jegyeket már tegnap elkapkodták. Hire járt, hogy a fellépő hercegi párt a franciák és Páris aristokrata nevű lakói ki fogják fűtyölni. Broglie herceg felesége ugyanis chantal énekesnő volt azelőtt és mostani férje mint karmester dirigálta énekszámait. A fiatal herceget a család házassága miatt kitagadta és azóta dalszarnokokban való fellépésükkel keresték meg a szükséges jövedelmet. Ma estig nem történt semmi incidens, csak mikor a közönség a Nouveau Cirque előtt csoportosulni kezdett, érkezett meg a rendőrfőnök betiltó rendelete.

* **Vizsgai epizod.** Valamennyi nagyváradi iskolában most folynak a vizsgák. A községi leányiskolák egyik osztályában tegnap a következő érdekes eset történt. Az elnök tapasztalt öreg ember, évek hosszú sora óta vizsgálati elnök. A tanteremben nagyszámu szülő és érdeklődő közönség. A vizsgálat tárgya olvasás. Miután már néhány növendék olvasott, az elnök szól:

— Köszönöm, elég lesz. Térjünk át más tárgyra.

Abban a pillanatban a hallgatók közül föláll egy asszony:

— Nem elég! Folytassa Nagy Juliánna! (az ő leánya.)

Általános derűtlenség és zavar követte a nem várt felszólalást. A tanítónő nem jött zavarba, nevetését visszafojtva szól: Hát folytassa Nagy Juliánna.

És Nagy Juliánna olvasott. Az elnök megcsóválta a fejét. Ez hábeli zűrzavar. Évtizedek óta vezetnek vizsgálatokat. Soha ilyesmi nem fordult elő. Én szólítok, a tanítónő kérdez, a szülő szólít, én kérdezek, — már nem tudom még milyen eset fordulhat elő.

* **Halálos vízhozás.** Beéli tudósítónk jelenti, hogy a járáshoz tartozó Olcsa községben tegnap életével adózott egy 54 éves ember a vízhozásnak. Nagy Péter olcsai lakos tegnap délelőtt a jószágokat itatta a községi kutnál. A még javakorabeli ember vízhozás közben a nedvessé lett talajon megcsúszott s a kutba zuhant, A szerencsétlenséget mikor észrevették azonnal hozzáfogtak az ember kimentéséhez, azonban sikertelenül, mert mire kitudták hozni a kutból, már akkor Nagy halott volt.

* **Pórujárt gazemberok.** Tegnap számunkban megemlékeztünk róla, hogy Vasad községben két izgága embert Duló Tivadar éjjel a saját lakásán, amikor azok megtámadták, egy bunkóval agyonverte. A megtartott vizsgálatról jelenti tudósítónk, hogy minden kétséget kizárólag meglett állapítva, hogy a két embert Duló önvédelemből ölte meg. Dulót mindazonáltal a csendőrség letartóztatta s addig fogva tartja, míg a vizsgálat folytán meg nem lesz hozva a határozat. A két hullát az orvosok felboncolták s tegnap délután el is temették.

IRODALOM.

A Megváltó. Irta: dr. Buzsá Sándor. IV. kiadás. Nem nagy költői igényekkel lép ez a kötetke a nyilvánosság elé; de amit feladatául vállalt, annak becsülettel megfelel. Jézus életét adja, hiven követve az evangéliumokat még kifejezéseiben, szavaiban is. A hűség, az igazság volt vezérmotívuma, s azért a verses alak többször engedni volt kénytelen a tartalom követelményeinek. A kötet azonban teljesen megfelel annak a célnak, hogy az evangéliumok tartalmát a könnyen szívhez férkőző verses alakban közvetítse a közönséggel, kivált a néppel. A könnyen folyó verseken kívül sikerült illusztrációk is emelik a kötet értékét, melyet semmi sem tanusít jobban, mint az a körülmény, hogy most jelenik meg negyedik kiadásban. Ezt a kiadást *Ekkel* Lajos lelkész dolgozta át az elhunyt szerző intencióinak megfelelően. Ára a kötetnek füzve 2 korona, kötve 2 korona 40 fillér.

TANÜGY.

Kézimunka kiállítás Debrecenben.

A miasszonyunkról nevezett nővérek vezetése alatt álló debreceni Svetits-leánynevelő intézetben most folynak a vizsgálatok s ezekkel kapcsolatban remek kézimunka kiállítást rendeztek, melyet állandóan nagyszámu érdeklődő közönség látogat. Es méltán, mert ugy a kiállított tárgyak nagy száma és különfélesége, mint a kivitel finomsága és a művészi izlésről tanuskodó ügyes csoportosítás annyira elbűvölő hatást gyakorol a szemlélőre, hogy nem is egy iskolai vizsgálattal kapcsolatos kiállítás, hanem valami elsőrangú ipar- s képzőművészeti csarnokban képzelet magát, ahol csak gyönyörködni lehet.

Feltalálható itt a fehérneműek minden faja a legprecízebb és legizlésesebb kivitelben. A mi a díszítéseket illeti, a legkülönfélébb mintájú finom csipkéken kívül tulnyomó részben az ajour az uralkodó, mely különösen a nagyszámu szebbnél szebb miliekön és asztalterítőkön a tökéletesség legmagasabb fokára van emelve.

Vannak továbbá szebbnél szebb falvédők a természetből vett különféle kedves képekkel. — Remek gobelinok. — Szmyrna munkák, bársony vasalások. — Izléses divánpárnák tüfesséssel (tarka himzés). — Díszes oltárterítő remek himzéssel. — Igen csinos kész ruhák. — Divatos férfi fehér mellények. — Legtöbb a továbbképző tanfolyam hallgatóinak kiállítása, hol az eddig felsoroltakon kívül a festészet legremekebb fajait is csodálhatjuk a különféle nagyszámu butordarabokon és dísz tárgyakon. Igen szép a polg. iskola és tanítónőképző szabadkézi rajzainak és festményeinek kiállítása is.

Kézügyesség és rajz kiállítás. A helybeli kir. kath. tanítóképző intézetben kézügyesség és rajzkiállítást rendez a növendékek

által készített tárgyakból és rajzokból, az intézet szaktanára *Domokos Andor*. A kiállítás az intézet rajztermében ma nyílik meg és f. hó 21-ig az érdeklődők által díjtalanul megtekinthető.

TÁVIRATOK.

Désy Zoltán a Házban.

— Az ellenpárt petícióra készül. —

Budapest, június 18. Désy Zoltán államtitkár, a geryeszegi kerület új képviselője ma megjelent a képviselőházban, ahol sokan üdvözölték. Désy Zoltán egyelőre még megtartja államtitkári állását s csak ha mandátumát véglegesen igazolták, mond le róla. A kisebbségben maradt Malonyai-párt a választás alatt elkövetett több rendű visszaélés miatt a választás érvénytelenségének kimondása végéig petíciót készült beadni a Kuriához, sőt egyidejűleg bűnügyi feljelentést is tesz a választási elnök, Csékme Ferenc ellen. Malonyai tiz választója ugy a petíció beadásával, mint a büntető feljelentés megtételével már megbizta dr. Sebestyén József budapesti ügyvédet és már a petícióhoz szükséges 3000 koronát is összegyűjtötték.

Elutasított petíció.

Budapest, június 18. A kir. Kuria ma hirdette ki az ítéletet Mihályi Tivadar nagyilondai mandátuma ellen dr. Farkas János részéről etetés, itatás és megvesztegetés címén beadott petíció tárgyában. A Kuria a vizsgálat alapján a petíciót alaptalannak találta és ezért a petíciót elutasította; de a költségeket kölcsönösen megszüntette. Erdélyi János dr. ügyvéd munkadíját 3000 koronában állapította meg Mihályi Tivadar ellenében.

Uj katonai nyugdíjtörvény.

Budapest, június 18. A Pester Lloyd esti száma írja, hogy a közös hadügyminiszteriém már elkészült a közös hadseregbeli új katonai nyugdíjtörvényjavaslattal. A főbb változás abban áll, hogy az új nyugdíjjavaslat a teljes nyugdíjjogosultságot az eddigi 40 év helyett 35 évi katonai szolgálat után megállapítja, a teljes rokkantság esetén az állandó eltartáshoz az igényt már 5 esztendei szolgálat után megadja az eddigi 10 év helyett. A javaslat a legénységi pensiót és a sebesülés után járó pótlékot is emeli.

A horvátok obstrukciója.

Budapest, június 18. Ma délelőtt a horvátok Wekerle miniszterelnök tegnapi komoly intelme dacára folytatták az obstrukciót. A horvátok radikális része ma is azt hangoztatta, hogy nem engednek, azonban a pártvezetőség már ma megindította a tárgyalást a béke érdekében. Délelőtt a képviselőház miniszterelnöki szobájában Batthyány Tivadar gróf, Holló Majos és Wekerle miniszterelnök hosszasan tárgyaltak a békés megegyezés felől, később Medakovics Bogdánt és Drohobeczky körösi püspököt is belevonták a tárgyalásokba. Majd csatlakoztak Kossuth, Apponyi és Sztéryenyi. Medakovics a tanácskozásról kijövel azt mondta egy újságírónak, hogy nem volt béketárgyalás, csupán keresték az eszközöket és formá-

kat, a mivel a horvát konfliktust el lehetne simítani. Kossuth pedig azt mondta, hogy béketárgyalás nem volt, csak magánbeszélgetések. Valószínűleg holnak folytatják a tanácskozást,

Oláh fürmedvény.

Budapest, június 18. A bukaresti sajtóban és plakátokon Vajda Sándor kitessékelése miatt a magyar parlament ellen oly otromba, orcátlan és durva fürmedvény jelent meg, hogy arra a méltó felelet csakis a kutyakorbács lehetne.

Igazságszolgáltatás.

Leánygyilkos parasztleány.

— Esküdtszéki főtárgyalás. —

Husvét másodnapját a keresztény ifjuság tisztos évődésének, vigasságának napjává avatták a népies husvétit szokások. És ime ez a nap volt Horváth János berekböszörményi mezőőr 16 éves szép leányának tragédiája napjává.

Berekböszörmény egyik legszebb leánya volt a 16 éves Horváth Juliska, kit minden szegénysége mellett is szívesen vittek táncba szépségeért, tisztos viselkedéseért a falu módos legényei. Horváth Ferenc telkesgazda 18 éves fia, Zsigmond pedig valósággal bomlott a leányért és örökösen járt utána. A leány hiúságának hízelt eleinte a módos fiu udvarlása, szívesen vette közeledését és Horváth Zsigmond járatos is lett a szegény leány apjának egyszerű házához. A leány apja nem tett kifogást az ellen, hogy a fiatal Horváth Zsigmond a leánya után jár, de azért szemé apai vigyázattal kísérte mindenüvé leányát, mert nem szánta őt a módos legény szeretőjének. Azért korán figyelmeztette Horváth Zsigmondot, hogy az ő leánya után csak akkor járjon, ha tisztességes házasulandó szándékkal van hozzá.

A fiatal legénynek azonban úgy látszik terhére volt, hogy annyira gondosan vigyáz leánya becsületére a szegény apa. Nyilván rosszban sántikált. Mikor ugyanis egy alkalommal a kapuban este vele időző leányt beparancsolta, a legény ezt az apának annyira zokon vette, hogy haragjában az élete ellen fenyegetődzött.

A leány is észrevette utóbb, hogy Horváth Zsigmondnak nincs inyére, hogy apja vigyáz rá. Ettől kezdve nem hitt a legény nyájaskodásainak, elhidegült tőle. És majd egy évig tartó udvarlás után a legény azon vehette magát észre, hogy tisztességtelen szándékból a leány elhidegülése miatt is hiába tőri magát utána.

Nyilván ez a tudat érlelte meg az éretlen suhanc fejében azt a bosszút, melynek Horváth Juliska áldozatul esett. Husvét másodnapján elment a leányhoz, a szobából kiküldte a kis fiut, Juliska öcsését. Mikor aztán magára maradt a leány a szobában, példálódzni kezdett előtte a halálról. A leánynak sejtelve sem volt a legény sötét szándékáról, nyugodtan felelt:

— Bizzuk csak a jó Istenre, hogy mikor üt az utolsó órák.

— Hát nem hiszed, hogy eljőhet neked is ma az utolsó órád? Hát nem... hát nem?...

Es a következő pillanatban eldőrdült a forgópisztoly, melyet közben zsebéből elővett és a gyanutlan Horváth Juliska átöltöztetett kebelével lefordult a székről, melyen ült. Harmadnapra meghalt a biharmegyei közpórházban.

A gyilkos legény esze nélkül menekült büntette színhelyéről, kalapját és a forgó pisztolyt is ott felejtve. Apja azonban nem volt irgalmas rossz utra vetemedett fiához, elkergette házából.

A gyilkos később rokonai és ismerősei körében azt kezdte híresztelni, hogy a leány öngyilkos lett, de a boncolási iratok és a leány-

nak halála előtt tett vallomása nyilván rácofoltak koholt hírére.

Igy került Horváth Zsigmond 18 éves korában az igazságszolgáltatás kezébe szándékos emberölés büntette miatt.

A gyilkosság ügyét ma tárgyalta a nagyvárad esküdtbírósa. Csulyok Béla dr elnöklésével. Szavazóbírák Korn Lajos és Vámosy Mihály tszéki bírák voltak. A vádhatóságot Baróthy Pál dr kir. alügyész képviselte, a vádlottat Kotszó Jenő dr ügyvédjelölt védte.

A vádlott, Horváth Zsigmond, erősen megtermett legény, avval védekezett a főtárgyaláson, hogy Horváth Juliskát nem szándékosan, hanem véletlenül lötte meg. Nyájaskodott a leánynyal, ölébe hajtotta a fejét, közbe elővette a zsebéből a forgó pisztolyt és mialatt babrált vele, a leány magához ölelte a fejét s könnyökével úgy meglökte, hogy a keze ügyében levő revolver véletlenül elsült.

A védelem a vádbeli szándékos emberölés ellenében a gondatlanságból származó emberölést vitatja. A tárgyalást ma nem fejezték be. A védőbeszédre, esetleges replikákra és verdikre holnap kerül sor.

Kinevezések és áthelyezések.

A m kir. igazságügyminiszter Jakó János nagyvárad kir. törvényszéki, Wachter Károly belényesi és Tripsó Sándor berettyóújfalui kir. járásbírósi aljegyzőket jelen alkalmaztatásuk helyén jegyzőkké; Máthé János nagyszalontai kir. járásbírósi irnokot ugyanott irodatisztté, Décsi István nagyszalontai kir. járásbírósi díjnokot a nagyvárad kir. törvényszékhez irnokká nevezte ki; Létay Gábor magyarcsékei kir. járásbírósi irnokot pedig áthelyezte a nagyvárad kir. törvényszékhez.

Az ügyvédi kamara köréből. A nagyvárad ügyvédi kamara Kerekes Elek élesdi ügyvédet saját kérelme folytán, dr Hajnal Ede ügyvédet székhelyváltoztatás miatt, Zomborly Antal ügyvédet pedig szervi baj miatt az ügyvédek lajstromából törölte, egyuttal dr Rosenthal Mór nagyvárad ügyvéd vezetéknevének »Rezső«-re történt átváltoztatását az ügyvédek lajstromában kitüntette.

NYILTTÉR.

<p>Dr. Krüger Aladár ügyvédi irodáját Szalárdi (rég Postá)-utca 7. sz. alá (saját hazába) helyezte át.</p>	<p>Dr. Krüger Jenő ügyvédi irodáját Szalárdi-utca 7. sz. alatt megnyitotta.</p>
---	--

KÖZGAZDASÁG.

Hivatalos árfolyamok.

budapesti áru- és értéktőzsde 1907 június 18-án:
Magyar aranyjárdék 4% — — — 11.21
Magyar koronajárdék 4% — — — 99.—
Magyar keleti vasuti államkötvény 4% — 83.—
Magyar földterhermentesítési kötvény 4% — 95.—
Horvát-szlavon földterhermentesítési kötvény 96.—

Magyar gyermekény sorsjegy-kölesón	—	200.—
Tisza zab. és szegedi sorsjegy-kölesón	—	150.—
Osztrák járadék ezüstben	—	99.50
Osztrák járadék papirban	—	100.—
Osztrák korona járadék	—	117.—
Osztrák járadék aranyban	—	99.—
1860. oszt. államsorsjegyek	—	155.—
Osztrák-magyar bankrészevény	—	17.65
Magyar hitelbank részevény	—	17.65
Városi villamosvasut	—	833.—
Osztrák hitelbank intézeti részevény	—	680.50
20 frankos frankos (Napoldor)	—	683.25
Osztrák-magyar államvasuti részevény	—	19.08
Német birodalmi márka	—	117.58
London vista	—	24117
Páris vista a	—	95.47
20 márkás arany	—	37.40

REGÉNYCSARNOK.

Művészelet.

Irta: Kraszevszkij A. N.

— Oroszból. —

60.

Smaragdokkal kirakott gyönyörű meiltüt vásárolt. Natália különösen szerette a smaragdokat. Alig hagyta el a boltot, oly érzés szállta meg, mintha a kicsi tok a zsebében, nyomná, lehuzná a földig. Hogy merhetett ő! ma, ajándékkal lépni e nő színe elé! Elővette a kis tokot és földhöz vágta, aztán egyszer, kétszer sarkával rátaposott dühvel, szinte önkívületben! — Igy! Ez jól esett — valahogy és valahol csak ki kelle tombolnia magát!

Midőn körülbelül öt órakor délután hazafelé utazott, már nyugodtabb volt.

Kérdést tett, hol van a neje? — azt felelték: — »Saját szobájában.«

De mi volt ez? Minden össze-vissza volt hányva, az almáriomok tárva nyitva álltak, asztalokon, székeken halmazokban hevert a fehér-és ruhanemű — egészen úgy, mint elutazás előtt szokott lenni.

Még mindig nem értette mi történik, észrevette, hogy belépésekor neje láthatólag össze-rezzent, a nélkül, hogy feléje fordult volna.

— Mi történik, Natália? — kérdé. — Távozásra készülsz-e?

— A mint látod, — felelte nyugtalanító foglalkozását folytatva.

— Jó gondolat, viszonzá Linsky, magam is proponálni akartam már, hogy hagyjuk el e helyet; de nem értem, mikép jutott eszedbe épen most?

Válasz helyett Natália rövid n vállalt vont. Szünet állt be.

Kissé közelebb lépett hozzá.

— Natália, — szólt komolyan, szelid, meleg hangon, ama régi, kedves hangján, mely mindenkor oly mélyen hatott neje szívébe s mit ma hallott újból először, a mióta férje Amerikából hazatért. — Natália, nem hiszed, hogy jobban tennők, ha kibékülnének egymással, igazán és teljesen?

Karját dereka köré akarta fűzni, de ő eltávolította magától. De ez alatt feléje fordította arcát. Férje megilletődve látta, mily szörnyű rövid távolléte.

Ajkai halványak voltak, vonásai élesek, mint a haldoklónál. Egy percig még habozott, uralkodott magán, szeméi férje szeméit keresték.

»Tán hiába gyötörtem és kinoztam magamat, gondolá, hisz nem beszélhetne hozzám ily, ha...«

Reszkető kézzel zárt fel egy kis szekrénykét és elővette belőle a félig elperzseit levelet, mit nem volt képes magánál hordani.

(Folyt. köv.)

A szerkesztésért felelős:

Dr. VUCSKICS GYULA.

Bérleti hirdetés.

Nagyváradon

a Szt. László-tér és Kossuth-utca sarkán lévő
4800 négyzetméter területű, 150 méter utcai
homlokzattal bíró saroktelken

modern szállodát, kávéházat, vigadót,
éttermet, cukrászdát, üzlethelyiségeket

magában foglaló

— négyemeletes palotát építettünk. —

Az új épületben

a következő KIADO helyiségek lesznek.

1. szálloda:

90 vendégszoba, fürdőszoba és mellékhelyiségek. Központi fűtés, villanyvilágítás, négy lépcső, két lift.

2. étterem,

mely a következőkből áll:

- 250 m² területű nagy étterem.
- 80 m² területű külön étterem,
- 80 m² területű vörös terítékes helyiség,
- 160 m² területű nagy konyha,
- 60 m² területű külön konyha,
- 50 m² területű hideg konyha,
- 18 külön kamara, tálaló, raktár, pince és egyéb helyiségek.

3. kávéház:

450 m² területű, 50 méter utcahomlokzattal bíró kávéházi terem, 8 külön szoba és ezenkívül a szükséges mellékhelyiségek.

4. Vigadó,

mely áll egy 500 m² területű nagy tereméből, mely egy 200 m² területű kis tereméből, ruhatárakkal, öltözőkkel, vesztibülekkel; hozzátartozik két nagy, több kisebb étkező és cukrászdai helyiség, külön konyhakkal, kamarákkal, mellékhelyiségekkel. A VIGADO összes mellékhelyiségeinek területe 2000 négyzetméter.

5. Üzlethelyiségek:

és pedig:

- a Szt. László-téren 5.
- a Kossuth Lajos-utcán 16,
- a Szt. László-teret a Kossuth és Zöldfa-utcákkal összekötő, 200 méter hosszú, két emelet magasságban, üvegterítővel fedett passageban 40.

A kiadó helyiségekre vonatkozó tervrajzokkal és mindennemű felvilágosítással, valamint a közelebbi bérleti feltételekkel készséggel szolgálunk.

Nagyváradon, 1907. évi május 10-én.

„Fekete sas“ és
„Zöldfa“-szálloda

és

Vigadó részvénytársaság

Iroda: Rákóczi-ut 2. sz. I. em. Telefon 683.

MENTŐSZEKRÉNYEK

JUTÁNYOSAN BESZEREZHETŐK

TURAI LAJOS

KÖT- és ILLATSZERTÁRÁBAN

119 1.10 Nagyvárad, Fő-utca 9. (volt Bartsch-féle ház.)

Alairási felhívás.

a »Magyar Takarékszövetkezet« első évtársulatába való belépésre.

Az évtársulat kezdődik 1907. évi július hó 1-én és tart 1910 évi június hó 30-ik napjáig. Mibelyt 1000 üzletrész jegyezve lesz, az évtársulat megalakul.

A szövetkezet célja: több apróbb betétek útján való takarékosagra buzdítani, a tagok esetleges hitel igényeit a legjutányosabban kielégíteni és az igénybe vett hitel visszafizetésére könnyű módot nyújtani.

A szövetkezet tagja lehet bárki, aki magát arra kötelezi, hogy a szövetkezet pénztárába három éven át hetenkint legalább 20 fillért befizet. A szövetkezet tagja a teljesített befizetések négyötöd részét minden kezes nélkül bármikor kölcsön veheti.

Egy üzletrész hetenkint 20 fillér befizetésére kötelez. Az aláírás alkalmával az első heti részlet és minden üzletrész után 5 fillér üzleti költség fizetendő be.

A »Magyar Takarékszövetkezet« tagjai kényelmére azt az újítást hozza be, hogy a befizetések eszközlése céljából nem kell az intézet helyiségébe hétről-hétre feljönniök, ami tetemes idővesztéssel jár, mert a szövetkezet (óvadék mellett alkalmazott) pénzbeszedője minden héten felkeresi a tagokat lakásukon, hogy a heti befizetés összegét átvegye s azt az alapszabályokban előírt módon nyugtázza.

Nagyváradon, 1907. évi június 1. napján.

A »Magyar Takarékszövetkezet« alapítói.

A szövetkezet a »MAGYAR BANK« r. t. helyiségében székel (Fő-utca, Bazár-épület.)

A n. é. közönség szives tudomására hozzuk, hogy a

„Vacuum“ F. O. pormentesítő

padló olajat; kizárólag kapható:

Mezey János és társa

fűszer- és csemege üzletében

Nagyvárad, Szt.-László-tér.

Kiváló házikoszt.

Aki kiváló, jó házikosztot akar élvezni, anélkül, hogy a nyári forró napokban otthon főzzön, forduljon hozzám, **Szent János-utca 37.**, vagy a színházi tözsdében, hol előfizetéseket is elfogadnak.

Tisztelettel

Hatvani Károlyné,

Kiállítás

a Ritoók Zsigmond (Korona) utcái

községi elemi fiú-iskola IV. osztályos növendékei rajz- és kézügyességi kiállítása

f. hó 19, 20, 21, 22. és 23-án leend.

Az évzáró rendes vizsgálat pedig f.

hó 19-én délelőtt 9 órakor

veszi kezdetét.

Kovács János, tanító.

Meghívó.

A Lévai Márton-féle könyvkötészet, vonalzó intézet és üzleti könyvgyár részvénytársaság 1907. június hó 29-én délelőtt 11 órakor Nagyváradon Fő-utca 20. sz. saját házában tartandó rendes évi közgyűlésére.

Tárgysorozat:

1. Az igazgatóság jelentése a lefolyt üzleti évről, a zárszámadás előterjesztése.
2. A felügyelő bizottság jelentése az évi mérleg megvizsgálásáról.
3. Az igazgatóság és a felügyelő bizottságok a felmentvény megadása.
4. Esetleges indítványok.

A közgyűlésen személyesen, vagy meghatalmazott által résztvenni óhajtó részvényesek tartoznak részvényeiket három nappal a közgyűlés megtartása előtt a társaság pénztárána letétbe helyezni.

A letétbe helyezett részvényekről a kiállított elismervény igazolásul szolgál a közgyűlésen való részvételre és szavazatra.

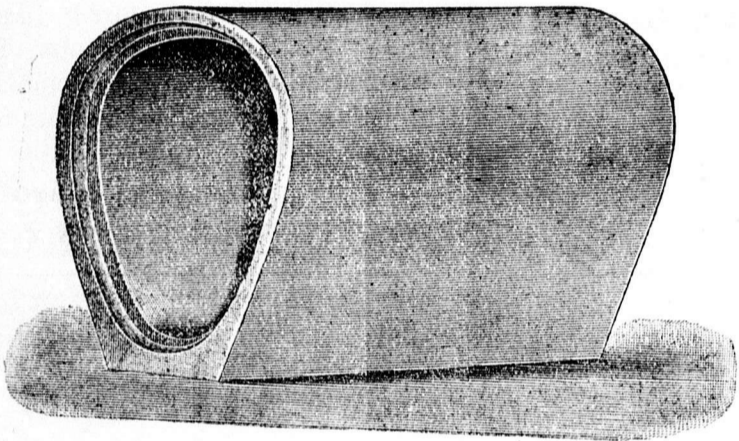
Az igazgatóság.

HAÁSZ MANÓ női kézmű- és divatáruháza NAGYVÁRAD, Zöldfa-utca elején

Mindenkit meglepő nagy mennyiségű nyári ujdonságok érkeztek. Gyönyörű sima és mintázott grenaduok, paplanok, sima és azsurozott ruhavásznak, himzett batisztok és remek kivitelű sephirek, blousok. Ugyiszinte batiszt és vászon, himzett ruhák. Továbbá minden cikkben is óriási nagy raktár.

S tekintettel a nálam lévő mindenki által ismert óriási forgalomra, az áraim legolcsóbbak.

Uj vállalat!

Spitz Sámuel menyezet (Stuccatur) nádszövet, cement-
árak gyára és kavicsbányája
Lakása Sztaroveszky-utca 13.

Telefon szám 561.

Van szerencsém a t. e. közönség b. tudomására hozni, hogy a Körözsoldalon levő saját telepemem egy cementáru gyárat létesítettem. Késztek nagyon szép fedél cserepet többféle színben. Ugyiszintén cement lapokat. Továbbá minden méretű csatorna és áteresztő csöveket ehhez való előfejeket is minden mérethben. Ajánlom még saját gyártmányu nádszövetet, mely rozsdá ellen rezeztet sodronyba van szövve. — Végül szállítok:

homokot, kavicsot, restaaljat

helyben saját igáimmal házhoz, vidékre vasuton. A t. e. közönség b. pártfogását kérve vagyok tisztelettel:

Spitz Samuel.

Nagyvárad

Cabaret

a (Bazár-kertben.)

Tisztelettel értesitem Nagyvárad város műértő közönségét, hogy f. hó 19-én

magas színvonalon álló Cabaretemet

megnyitom.

Hatvani Károly,

a nagyvárad